

ondertussen in Groot Mijdrecht Noord

Provincies, gemeenten en andere overheden kunnen leren van de manier waarop met bewoners in Groot Mijdrecht is omgegaan. Zeker nu het Rijk van burgers en ondernemers verwacht dat ze meer het heft in eigen hand nemen voor de groene leefomgeving, is het goed dat bestuurders stilstaan bij de manier waarop overheden met wensen, ideeën en initiatieven van burgers omgaan. Dat zegt Irini Salverda, bestuurskundig onderzoeker bij Alterra. Zij onderzoekt burgerinitiatieven in het landelijk gebied. Het gaat daarbij om situaties waarin bewoners en andere betrokken burgers zich sterk maken om in hun leefomgeving iets voor elkaar te krijgen. Ze willen bijvoorbeeld een bos behouden, cultuurhistorische waarden in het landschap weer zichtbaar maken of verzetten zich tegen de aanleg van een woonwijk in een natuurgebied. Voor wat betreft de betrokkenheid van burgers bij hun omgeving zie je verschillende vormen, zegt Salverda. De meest gematigde variant is burgerparticipatie. Overheden nodigen dan bewoners of betrokkenen uit om - volgens de voorwaarden van de overheid - mee te denken over een bepaalde verandering. Bij een burgerinitiatief komt de actie vanuit de mensen zelf en bepalen zij grotendeels zelf wat zij willen realiseren in het landschap en hoe zij dat willen aanpakken. Maar ook burgerprotest is een vorm van betrokkenheid bij de groene leefomgeving. 'Gelukkig wordt dat steeds vaker gezien als betrokkenheid, en niet als herrieschoppen', zegt Salverda. Deze variant ziet de onderzoeker vooral in Groot

Foto: Lex Broere

'Alleen gezamenlijke aanpak maakt gebiedsproces tot succes'

Mijdrecht Noord terug. 'Hier heeft zich duidelijk verzet afgespeeld. Bewoners hebben heftig gereageerd op ingrepen die de overheid daar heeft willen toepassen.'

Wij-zij

De provincie Utrecht heeft weliswaar geprobeerd in een reflectiegroep bewoners te laten meepraten, maar heeft niet overtuigend laten zien dat ze die respons ook serieus neemt, meent Salverda. Door alleen vanuit haar eigen standpunt te opereren, heeft de provincie in eerste instantie het conflict verergerd. 'Omdat de belangen van bewoners en de provincie verschillen, kan zich snel een "wij-zij"-tegenstelling

vormen. Dat is hier ook gebeurd. Als bestuurder kun je dat voorkomen door zo'n gebiedsproces meer als een gezamenlijke opgave te beschouwen. Je moet bewoners daarvan overtuigen, met hen serieus in gesprek gaan en hen zien mee te krijgen in het nadenken over oplossingen.' Uiteindelijk is, na vele jaren van conflicten tussen bewoners en provinciebestuur, ook in Groot Mijdrecht Noord gekozen voor een dergelijke aanpak. De komst van gedeputeerde Wouter de Jong was daarbij cruciaal, zegt Salverda. 'Als je vanuit een gezamenlijke aanpak gaat werken, is het belangrijk dat er iemand is met het vermogen om par-

tijen met verschillende belangen met elkaar te laten praten en wellicht zelfs te verbinden. Het moet iemand zijn die ook buiten het formele proces om goede contacten met mensen legt, die tijd investeert in de onderlinge verhoudingen en daarmee het onderlinge vertrouwen versterkt. In gedeputeerde De Jong heeft de provincie zo iemand gevonden. Toen hij aantrad, zag je al snel een kentering en konden de partijen wel weer met elkaar door één deur.'

Republiek

Groot Mijdrecht Noord is zeker niet de enige plek in Nederland waarin langdurige conflicten over

Het is een gevoelig dossier, dat van de polder Groot Mijdrecht Noord. Wordt het definitief nat in de polder om de problemen van bodemdaling, vervuild kwelwater en waterberging op te lossen? De bewoners van de polder, de boeren, de natuur- en recreatieorganisaties, het waterschap, de gemeente en de provincie: allemaal hebben ze hun eigen verhaal en hun eigen belang. Landwerk trekt de laarzen aan en peilt het water en de meningen. Aflevering dertig in de serie "Ondertussen in Groot Mijdrecht Noord"

Ingestemd met natuurakkoord

De provincie Utrecht heeft vorige maand ingestemd met het zogenoemde onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur. Hierin staat dat het Rijk de verantwoordelijkheid voor natuurbeleid overdraagt aan de provincie. Daarbij moet meteen fors worden bezuinigd.

Binnen Provinciale Staten was verdeeldheid over het akkoord. Volgens CDA, VVD, SGP en ChristenUnie was het het hoogst haalbare. GroenLinks had kritiek omdat het akkoord tot gevolg heeft dat er natuur verdwijnt. PvdA, SP, PvdD en 50Plus stelden voor tegen het akkoord te stemmen (zoals ook vier andere provincies hebben gedaan).

Volgens gedeputeerde Bart Krol (CDA) blijven de doelen in het Akkoord van Utrecht met het instemmen met dit nieuwe akkoord overeind. In het Akkoord van Utrecht hebben verschillende partijen afspraken gemaakt over natuurontwikkeling. Groot Mijdrecht Noord staat hoog op dit lijstje. Dit alles neemt niet weg dat voor GMN nog steeds een versobering geldt ten opzichte van het oorspronkelijke Veenribbenplan. De provincie kijkt wat er nog mogelijk is aan het realiseren van natuur.

gebiedsontwikkeling zijn ontstaan. In de Horstermeerpolder, een 600 hectare grote droogmakerij in de Noord-Hollandse gemeente Wijdmeren, speelt zich een vergelijkbaar verhaal af. Provincie en waterschap willen het grondwaterpeil verhogen om verdroging en vervuild kwelwater aan te pakken. Dit tot ergernis van de bewoners, die vrezen voor verzakking van hun huizen en andere problemen. Een deel van hen ging zelfs over tot een ludiek bedoeld uitroepen van de "Republiek Horstermeerpolder", met eigen volkslied en vlag. De groep verwijderde vervolgens eigenhandig een stuwdam die het waterschap had geplaatst voor waterpeilverhoging. Hoewel de gemoederen inmiddels enigszins zijn bedaard na een compromis over de peilhoogte, blijven de verhoudingen stroef. Het geeft aan hoe overheden en

bewoners elkaar steeds verder de loopgraven kunnen indrijven. Als de bewoners het gevoel krijgen dat bestuurders hun argumenten als emotioneel wegzetten, kan de situatie van kwaad tot erger worden, is Salverda's ervaring. 'Je krijgt dan uiteindelijk een heel explosieve vorm van betrokkenheid. Woede is een van de drijfveren die mensen aanzetten tot burgeracties. Net als ideologie en identiteit overigens. Dat laatste, je betrokken voelen bij een gebied omdat je je er sociaal en historisch mee verbonden voelt, zie je in Groot Mijdrecht Noord ook sterk.'

Constructief

Maar niet alleen bestuurders, ook burgers hebben voor een deel de sleutel in handen om langlopende conflicten te voorkomen of op te lossen. Op hun beurt kunnen zij zich proberen in

te leven in overheidsargumenten en een gezamenlijk opgave proberen te zien. 'Je ziet dat burgerverzetgroepen met een diplomatieke aanpak ver kunnen komen', zegt Salverda. 'Net als voor provincies of gemeenten geldt dat bewonersgroepen veel kunnen bereiken wanneer zij vanuit die gezamenlijke opgave denken en zich constructief opstellen.'

Trekkers van succesvolle burgerinitiatieven zijn in staat om bruggen te slaan naar de formele wereld, zegt de onderzoeker. 'Zij zoeken draagvlak onder bewoners, maken plannen voor de langere termijn, veranderen soms in een stichting. Ook op informele wijze zoeken deze groepen verbinding met het beleid, door bijvoorbeeld ambtenaren of bestuurders uit te nodigen voor gezamenlijke activiteiten en bijeenkomsten. Ze doen moeite overheden te leren kennen en geven overheden de gelegenheid om hen te leren kennen. Zo kom je gezamenlijk verder.' Een burgerinitiatief dat op die manier veel heeft geïnvesteerd in haar relaties met partijen in de omgeving - en zo veel voor het cultuurhistorische landschap voor elkaar heeft gekregen - is bijvoorbeeld de Stichting Boermarkt Essen en Aa's in Oost-Groningen.

Terugtrekken

Salverda verwacht dat in de toekomst steeds meer burgerinitiatieven ontstaan. Bestuurders moeten ze daarom ook serieuzer nemen. Het Rijk stimuleert groepen bewoners en ondernemers een grotere rol te spelen bij de verantwoordelijkheid voor maatschappelijke vraagstukken. Dat zie je niet alleen aan allerlei lokale initiatieven voor de groene leefomgeving, maar ook in de zorg of energievoorziening. Deze koers van het huidige kabinet is deels ingegeven door

geldgebrek, maar is eigenlijk een verschuiving die al veel eerder is ingezet. De overheid doet een stap terug en laat het initiatief meer aan burgers en bedrijfsleven. 'De overheid krijgt op verschillende terreinen net als andere partijen een rol in het geheel en is niet meer per se leidend', legt Salverda uit. 'Dat maakt dat de ideeën en meningen van andere partijen zoals bewoners en ondernemers sterker meetellen. Al langere tijd zie je dat gemeenten in proeftuinen en leertrajecten ruimte proberen te geven aan burgerinitiatieven en maatschappelijke ondernemers, en proberen om die samenwerking tussen overheid en samenleving vorm te geven.' De onderzoeker ziet dat hierdoor ook kennis van ervaringsdeskundigen aan belang toeneemt. 'Voorheen waren de argumenten van bijvoorbeeld ecologen of andere experts doorslaggevend bij afwegingen voor de groene leefomgeving', zegt Salverda. 'Dat verandert. Kennis van mensen die in een gebied wonen en werken, wordt belangrijker. Als onderzoekers delen we nu onze positie steeds vaker met andere kenners.'

Het compromis tussen bewoners en bestuurders in Groot Mijdrecht Noord past daarmee in de tijdsgeest, vindt de onderzoeker. 'Niet langer is het creëren van beleidsnatuur of ecogennatuur het doel, maar het maken van natuur waar ook mensen iets mee hebben en graag willen wonen, werken en recreëren. Je kunt je afvragen hoe erg het is als de natuurdoeltypen niet helemaal gehaald worden, als daarvoor in de plaats wel draagvlak voor de ontwikkeling van een gebied wordt bereikt.'

PETRA FRANS